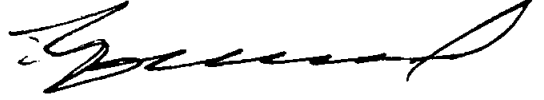

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılmasına Dair İçtüzük
Teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.
Gereğini arz ederiz. 01/10/2018

Binali YILDIRIM
İzmir Milletvekili

T.C. Cumhurbaşkanlığı	
Yürürlükte	
Anayasa	
01 Ekim 2018	Ess. 2/772

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LIĞI
01 Ekim 2018
Numara: 350084

GENEL GEREKÇE

7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda 6771 Sayılı Kanunla yapılan ve 27/4/2017 tarihinde yürürlüğe giren değişiklik, İttüzükte kapsamlı değişiklikler yapılmasını gerektirmektedir.

Yapılan Anayasa değişikliği ile yürütme yetki ve görevinin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesi düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanlar; Cumhurbaşkanı tarafından atanacak, görevden alınacak ve ona karşı sorumlu olacaklardır.

Yürütme ve yasamanın bu organik ayrılığı, işlemlerinin de ayrılığını gerektirmektedir. Bu doğrultuda kurul halinde bir hükümet bulunmadığı için, hükümetin Meclise kanun tasarısı sunması söz konusu olamayacağı gibi, hükümet üyelerinin Mecliste hükümeti temsili de mümkün değildir. Fakat yürütme organını temsil söz konusu olabilecektir.

Bu çerçevede İttüzükte yapılan değişikliklerde, "kanun tasarısı", "hükümet", "bakanlar kurulu" gibi ibareler İttüzük metninden tümüyle ayıklanmış ve bunların yerine gerektiğinde "Cumhurbaşkanı", "Cumhurbaşkanı yardımcısı", "bakan" gibi ibareler eklenmiştir.

Anayasa'da yapılan önemli değişikliklerden birisi de Cumhurbaşkanı'na nitelikli geri gönderme (veto) yetkisinin verilmesidir. Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının geri gönderdiği bir kanunun aynen kabul edilebilmesi için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuna ihtiyaç bulunmaktadır, yani veto edilen bir kanunun kabulü için en az 301 kabul oyu gerekmektedir. Aksi takdirde metin reddedilmiş olacaktır. İttüzükte bu değişikliğe uygun değişiklikler yapılmıştır.

Anayasa'da olağan dönem Kanun Hükmünde Kararname kavramı kaldırılmış olduğundan, İttüzükte de bu kavram kaldırılmıştır. Yeni düzenlemede olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanlığı kararnameleri çıkarılabilecektir.

Olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri Resmî Gazetede yayımlandıkları gün TBMM'nin onayına sunulmak ve yayım tarihinden itibaren üç ay içinde görüşülüp sonuçlandırılmak zorundadırlar. İttüzükte bu kararnamelerin 3 aylık sürede çıkarılmalarını düzenleyen kurallar konmaktadır.

Teklif ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yollarına ilişkin olarak Anayasa'da gerçekleştirilen değişiklikler İttüzüğe yansıtılmaktadır. Bu bağlamda, "güvenoyu", "gensoru", "sözlü soru" gibi araçlar İttüzükten ayıklanmış ve "yazılı soru", "genel görüşme" ve "Meclis araştırması" mekanizmaları yeniden tanımlanmıştır. Meclis soruşturması mekanizması yürütme organında yapılan değişikliğe uygun olarak yeniden kurgulanmıştır. Bu çerçevede Cumhurbaşkanının "vatana ihanet" yerine "cezai sorumluluğu" Meclis soruşturması mekanizmasına koşut olarak yeniden düzenlenmiştir.

Anayasa'da yapılan değişikliklerden bir başkası da sıkıyönetimin kaldırılması ve olağanüstü yönetim usullerinin tek başlık altında toplanmasıdır. İttüzük buna uygun olarak olağanüstü hal yönetimi başlığı altında yeni düzenlemeler yapmıştır.

Anayasa'da yapılan önemli değişikliklerden bir başkası olan üye sayısının 600'e çıkarılması da İttüzüğe yansıtılmıştır.

İttüzük değişiklik teklifi temel olarak Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlama amacıyla hazırlanmıştır. Bununla beraber İttüzüğün özünü etkilemeyen iki ayrı grup değişiklik daha yapılmıştır.

Bunlardan birinci grubu, halen işlevsiz halde bulunan maddeler oluşturmaktadır. Hesapları İnceleme Komisyonu daha önce yapılan düzenlemelerle kaldırılmış olmasına rağmen İçtüzükteki varlığını sürdürmektedir. Yine idam cezası Anayasa ve kanunlarda kaldırılmış olmasına rağmen İçtüzükte bu cezaya ilişkin usul kuralları bulunmaktadır. Dolayısıyla bu İçtüzük değişikliğinde bu tür işlevsiz kalan maddeler ayıklanmıştır.

İkinci grup değişiklikleri, kuvvetli teamül haline gelmiş bazı uygulamaların İçtüzüğe derç edilmesi oluşturmaktadır. Örneğin gelen kağıtların önemli bir kısmı artık fiziki olarak değil elektronik kanallarla dağıtılmaktadır. Kuvvetli teamül haline gelen bu tür uygulamalar da İçtüzük kuralı haline getirilmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Anayasa değişikliği sonucunda Anayasanın 106 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçecekleri; 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanununun 21 inci maddesinin üçüncü fıkrasında ise, Cumhurbaşkanınca atanan Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Bakanların atanmalarını takip eden gün andiçecekleri belirtilmiştir. Madde ile, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların, atandıkları tarihten sonra yapılan ilk birleşimde andiçecekleri hükmüne yer verilmiştir. Böylece, İçtüzük'ün sistematigi ve yasama organının işleyişi göz önünde bulundurularak, 6271 sayılı Kanunda Cumhurbaşkanı yardımcılığı ile Bakanların andiçecekleri güne ilişkin hükme işlerlik kazandırılması ve söz konusu hükmün açıklığa kavuşturulması amaçlanmıştır.

MADDE 2- Madde ile, Başkanlık Divanı üyeliklerinin siyasi parti gruplarına göre dağılımının hesaplanmasında Başkanın hariç tutulacağı hükmü getirilerek uygulamada bu konuda yaşanan tereddütlerin vuzuha kavuşturulması amaçlanmıştır.

MADDE 3- Madde ile, Danışma Kurulunun kimlerden oluşacağı hususu yeniden düzenlenmiş; bu çerçevede TBMM Başkanvekillerinin de Danışma Kuruluna başkanlık edebileceği ve siyasi parti gruplarından sadece grup başkanı ve başkanvekillerinin Danışma Kurulu toplantılarına katılabileceği hüküm altına alınmıştır.

MADDE 4- Madde ile, İçtüzüğün komisyonların adlarını düzenleyen 20 nci maddesinde çeşitli değişiklikler öngörülmüştür. Bu itibarla; komisyonların sayıları ve adlarının Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Kanunla kurulduğu için İçtüzük metninde yer almayan ve bu nedenle dipnotlarda gösterilen komisyonlar 20 nci madde kapsamına alınmıştır. Kanunlarda yapılan değişiklikler nedeniyle işlevsiz kalmış bulunan Hesapları İnceleme Komisyonu metinden çıkarılmıştır. Öte yandan yapılan Anayasa değişikliğiyle Plan ve Bütçe Komisyonunun üye sayısı artık Anayasa'da belirlenmediğinden, üye sayısının belirlenmesi diğer komisyonlarla aynı usule tabi tutulmuştur. Bunun yanında, komisyonların üye sayısının belirlenmesine ilişkin teklifin Danışma Kurulu yerine Başkanlık Divanınca yapılması düzenlenmiştir. Ayrıca daha sonra mevzuatta özel düzenlemeler yapılarak komisyon üyelikleri için özel üye sayıları belirlenirse, İçtüzük değişikliğine ihtiyaç duyulmaması amacıyla bu konuda genel bir düzenleme yapılmıştır..

MADDE 5- Madde ile, Plan ve Bütçe Komisyonu ile Dilekçe Komisyonu üyeliğine seçilen milletvekillerinin diğer komisyonlarında görev alabilmesine imkan tanınmıştır.

Ayrıca siyasi parti gruplarına komisyondaki üyelerini değiştirme olanağı sağlanmıştır. Böylece komisyonların oluşturulması aşamasında siyasi parti gruplarına üyelerini belirleme konusunda tanınan hak, usulde paralellik ilkesi gereği, komisyon üyelerinde daha sonra değişiklik yapabileme konusunda da tanınmıştır

MADDE 6- Anayasa değişikliğiyle yasama ile yürütmenin organik ayrılığı öngörüldüğünden, yürütme organı temsilcilerinin Meclis toplantılarına zorunlu katılma durumu kalmamıştır.

Madde ile, komisyon çalışmalarının niteliğinin artırılması ve yasa yapım sürecine ilgili aktörlerin aktif katılımının sağlanması amacı doğrultusunda düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda Meclis komisyonlarının çeşitli kurum ve kuruluşlardan bilgi alma ihtiyacı duyabileceği dikkate alınarak burada ortaya çıkabilecek boşluğu kapatmak amacıyla komisyonların bütün kamu kurumları ile özel kişi ve kuruluşlardan uzman sıfatıyla temsilci çağrılmalarına dayanak hazırlanmıştır. Komisyonlara ayrıca ihtiyaç

görülmesi halinde ilgili yasama uzmanlarının da çağırılabilmesi hükme bağlanarak yasama tekniği bağlamında komisyon kapasitesinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anayasa değişikliğinden kaynaklanmamakla birlikte, fiili bir duruma hukuki bir çerçeve kazandırmak için sivil toplum temsilcilerinin de toplantılara çağırılabilmesi metne dercedilmiştir. Böylece sivil toplum kavramı ilk defa İçtüzüğe girmektedir.

Madde ile, ayrıca yürütme organı temsilcilerinin de komisyon çalışmalarına katılım sağlamalarına olanak tanınmaktadır.

Madde ile getirilen bir diğer hüküm, komisyon çalışmalarında süre yönünden etkinliği sağlamak için gerektiğinde komisyon kararı ile konuşma sürelerinin düzenlenebileceğine dönük hükümdür. Söz konusu hüküm, komisyon çalışmaları bağlamındaki Meclis teamülüne İçtüzük hükmü düzeyinde hukuksal bir dayanak sağlamaktadır.

MADDE 7- Madde ile, komisyonların bilgi altyapısını güçlendirme yönünde, kanunların uygulama sonuçlarını izlemeye dönük kurumsal bir çerçeve oluşturulmaktadır. Buna göre, komisyonlar, gerek duymaları hâlinde bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum temsilcilerinden bir kanunun uygulanmasına ilişkin olarak bilgi isteyebileceklerdir. Bu bilgiler komisyonda görüşülebilecek ve bir rapora bağlanarak Meclis Başkanına sunulabilecektir.

MADDE 8- Madde, komisyonlara havale edilen evrakın komisyon üyelerine dağıtım usulünü yeniden düzenlemekte ve teknolojik gelişmeleri gözeterek elektronik iletişim kanallarının kullanımına olanak tanımayı amaçlamaktadır.

MADDE 9- Anayasa değişikliği ile sözlü soru müessesesi kaldırılmıştır. Madde ile, TBMM Genel Kurulunun gündemini düzenleyen 49'uncu madde hükmünden bu müesseseye ve kanun tasarılarına ilişkin düzenlemeler çıkarılmış ve teknolojik gelişmeler gözetilerek ilan tahtası ibaresi yerine elektronik ilan panosunu ikame etmeye yönelik düzenleme yapılmıştır.

MADDE 10- Madde ile Anayasa'da yer almayan gensoru ve kanun tasarısı ibareleri metinden çıkarılmıştır. Maddede yapılan değişikliklerle gelen kâğıtların elektronik iletişim aracılığıyla duyurulması kural haline getirilmiştir.

MADDE 11 - Madde ile yürütme organı temsilcilerinin Genel Kurulda istisnai olarak söz alabilecekleri savaş, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yapacakları konuşmanın süresi ve bu konuşma üzerinde siyasi parti grupları ile grubu bulunmayan milletvekillerinin söz hakları ve konuşma süreleri düzenlenmektedir.

MADDE 12- Madde ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi uyarınca yasama ve yürütme erkleri arasındaki sert ayrılığa bağlı olarak, yasama organında yürütmenin temsil edilebileceği haller; bütçe kanunu tekliflerinin görüşmeleri ile Meclis Başkanının daveti ya da katılma talebinin Meclis Başkanınca kabul edilmesi üzerine savaş, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye

düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması halleri ile ilgili yapılan oturumlar olarak belirlenmektedir. Bu hâllerde yürütme temsilcisine verilecek söz süresi, görüşülen işin niteliğine göre siyasi parti gruplarına verilen süre kadar olacaktır.

MADDE 13- Madde ile Genel Kurulda yapılacak olan kapalı oturumlara yürütmenin katılma usulü düzenlenmektedir.

MADDE 14- Madde ile bir yasama döneminde sonuçlandırılmamış olan kanun teklifleri ile Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen kanunların hükümsüz sayılması, bunlardan yenilenen tekliflere ait önceki dönemlere ait rapor ve metinlerin, komisyonca benimsenmesi ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine uygun olarak; yazılı soru, Meclis araştırması önergeleri, genel görüşme önergeleri, Meclis soruşturması önergeleri ile diğer yasama belgelerinin hükümsüz sayılması düzenlenmektedir.

MADDE 15- Madde ile, kanun tekliflerinin Genel Kurulda görüşülmesi usulü yeni Hükümet sisteminin parametrelerine uyumlaştırılmakta, ayrıca Cumhurbaşkanınca yayımlanması kısmen uygun bulunmayan ve bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilen kanunların görüşülmesi usulüne yönelik olarak Anayasa değişikliğine uyum mahiyetinde düzenleme yapılmaktadır.

MADDE 16- Anayasa değişikliğinden önce milletlerarası andlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin kanun önerileri, Bakanlar Kurulu tarafından verilen kanun tasarıları şeklinde Meclise sunulmakta idi. Anayasa değişikliği ile parlamenter hükümet sisteminden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmiş; bu yeni sistemde kanun teklif etme yetkisi, yürütme organından alınarak yalnızca milletvekillerine tanınmıştır. Bu nedenle milletlerarası andlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin rejimin yeniden düzenlenmesi gereği hasıl olmuş ve madde ile bu ihtiyaç, Komisyonların kanun teklif edememesi hükmüne Dışişleri Komisyonuna bu konuda bir istisna tanınmak suretiyle giderilmiştir.

MADDE 17- Anayasa hükmü gereği ölüm cezası Türk hukuk sisteminden çıkarıldığından; madde kapsamında bu yönde uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

MADDE 18- Anayasa değişikliğiyle sözlü sorular kaldırıldığından, madde sadece yazılı soruları içerecek hale getirilmiştir. Kısım ve Bölüm başlığı da buna uygun olarak değiştirilmiştir.

MADDE 19- Maddede, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine uyum kapsamında Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında verilen Meclis soruşturması önergelerine ilişkin temel esaslar düzenlenmektedir.

MADDE 20- Madde ile Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanlar hakkında Meclis soruşturması açılmasına yönelik usul ve esaslar düzenlenmektedir.

MADDE 21- Madde ile meclis soruşturması komisyonunun oluşumu düzenlenmiştir. Mevcut İchtüzük metninde söz konusu komisyona seçilemeyecek olan milletvekillerine yönelik hükümler Ceza Muhakemesi Kanununun ilgili hükümlerine atıfta bulunularak yeniden düzenlenmiştir.

MADDE 22- Madde ile, Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu Anayasa'ya uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

MADDE 23- Madde ile, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu tarafından alınan kararların gereği için Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlara gönderilmesi hüküm altına alınmıştır.

MADDE 24- Yapılan Anayasa değişikliğiyle, olağanüstü hal yönetim usulleri yeniden düzenlendiğinden ilgili İçtüzük hükmü de bu değişikliğe uyumlu hale getirilmektedir.

MADDE 25- Anayasada yapılan değişiklik kapsamında, olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamelerinin yerine olağanüstü hal Cumhurbaşkanlığı kararnameleri getirilmiştir. Ayrıca olağanüstü hal döneminde çıkarılan Cumhurbaşkanı kararnamelerinin kısa zamanda çıkarılması için eskisine göre daha net ve bağlayıcı süreler getirilmektedir. Buna göre üç ay içinde sonuçlandırılmayan bu tür Cumhurbaşkanlığı kararnameleri yürürlükten kalkacaktır. İçtüzükte de buna uygun olarak komisyona belli bir süre verilmiş ve Meclisin toplam üç aylık sürede kararnameyi görüşmemesi halinde, söz konusu kararnamelerin yürürlükten kalkmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

MADDE 26- Maddeyle, Anayasa değişikliklerine koşut olarak açık oylamanın zorunlu olduğu hallerin yeniden belirlenmesine yönelik uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

MADDE 27- Tasarı müessesesi kaldırıldığından, “Bütçe tasarısı” ibaresi yerine “Bütçe taslağı” ibaresi tercih edilmiş ve Bütçe taslağını hazırlama görevi mevzuata uygun olarak Genel Sekretere verilmiştir.

MADDE 28- Madde ile, İçtüzükte gösterilen sürelerin işlemeyeceği zaman dilimine uygulamaya uygun olarak “araverme” eklenmiştir.

MADDE 29- Madde ile, Anayasa değişikliğine uygun olarak İçtüzüğün çeşitli maddelerinde geçen “kanun tasarısı”, “hükümet”, “bakanlar kurulu” gibi ibareler madde metinlerinden çıkarılmış, gereken yerlere “Cumhurbaşkanı yardımcısı”, “bakan”, “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” gibi ibareler eklenmiş; tümüyle işlevsiz hâle gelmiş maddeler yürürlükten kaldırılmış ayrıca kurucu nitelikte düzenleme getirmeyen salt teknik uyum amacını gözetilen düzenlemelere toplu olarak yer verilmiştir.

MADDE 30- Yürürlük maddesidir.

MADDE 31- Yürütme maddesidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İÇTÜZÜĞÜNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR İÇTÜZÜK TEKLİFİ

MADDE 1- 5/3/1973 tarihli ve 584 karar numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğünün 3 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar, atandıkları tarihten sonra yapılan ilk birleşimde andiçerler.”

MADDE 2- Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğünün 9 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Başkanlık Divanının üye sayısı Başkan hariç tutularak belirlenir.”

MADDE 3- Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğünün 19 uncu maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Danışma Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı veya görevlendireceği başkanvekili başkanlığında siyasi parti grup başkanları veya başkanvekillerinden kurulur.”

MADDE 4- Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğünün 20 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Komisyonların adları

MADDE 20- Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla sayıları ve adları değiştirilebilmek kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları şunlardır:

1. Anayasa Komisyonu;
2. Adalet Komisyonu;
3. Millî Savunma Komisyonu;
4. İçişleri Komisyonu;
5. Dışişleri Komisyonu;
6. Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu;
7. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu;
8. Çevre Komisyonu;
9. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu;
10. Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu;
11. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu;
12. Dilekçe Komisyonu;
13. Bütçe Komisyonu;
14. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu;
15. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu;
16. Avrupa Birliği Uyum Komisyonu;
17. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu;
18. Güvenlik ve İstihbarat Komisyonu.

Üye sayısı Anayasa, İktüzük ve kanunlarla belirlenenler hariç olmak üzere, komisyonların her birinin üye sayısı, Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla belirlenir.”

MADDE 5- Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğünün 21 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş ve dördüncü fıkrasında yer alan “Plan ve Bütçe Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu üyeliğine seçilen milletvekilleri,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“Bir siyasi parti grubu kendisine düşen kontenjandan Genel Kurulca seçilmiş bir üyenin yerine başka bir isim bildirebilir. Bu durumda Genel Kurulca işaret oyuyla seçim yapılır.”

MADDE 6- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 30 uncu maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Komisyonlarda temsil ve söz alma

MADDE 30- Komisyon toplantılarına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri katılabilir.

Komisyonlar fikirlerini almak üzere kamu kurumlarından uzman personel ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sivil toplum temsilcileri ve özel kişileri çağırma yetkisine sahiptir. Ayrıca ihtiyaç görülmesi halinde komisyonlara ilgili yasama uzmanları da çağırılabilir.

Komisyonlarda istem sırasına göre söz verilir.

Komisyon başkanı söz sırasına bağlı değildir. Komisyonlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve katılması durumunda yürütme temsilcileri söz alabilirler. Komisyonca çağırılan kamu kurumları, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları, sivil toplum temsilcileri ile özel kişilere, komisyon başkanı, gerekli gördüğü zaman söz verebilir.

Komisyonlarda yapılacak konuşmaların süreleri komisyon kararı ile belirlenebilir.

Komisyon üyeleri dışında kimse değişiklik önerileri veremez ve oy kullanamaz.

Her milletvekili üyesi olmadığı bir komisyonun belgelerini görüp okuyabilir.”

MADDE 7- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 31 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bilgi toplama

MADDE 31- Komisyonlar, gerek duyduğunda bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum temsilcilerinden bir kanunun uygulanmasına ilişkin olarak bilgi isteyebilir.

Gelen bilgiler komisyonlarda görüşülerek Meclis Başkanına sunulur. Ayrıca Genel Kurulda görüşme yapılmaz.”

MADDE 8- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Komisyona havale edilen evrak, komisyon başkanlığınca bastırılarak veya elektronik iletişim kanalları kullanılarak komisyon üyelerine dağıtılabilir.”

MADDE 9- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 49 uncu maddesinin birinci, ikinci, beşinci fıkraları ile yedinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun gündemi şu kısımlardan ibarettir:

1. Başkanlığın Genel Kurula sunuşları.
2. Özel gündemde yer alacak işler.
3. Seçim.
4. Oylaması yapılacak işler.
5. Meclis soruşturması raporları.
6. Genel görüşme ve Meclis araştırması yapılmasına dair öngörüşmeler.
7. Kanun teklifleri ile komisyonlardan gelen diğer işler.

Danışma Kurulunun teklifi ve Genel Kurulun onayı ile 6 ncı kısım için haftanın belli bir gününde belli bir süre ayrılabilir.”

“Başkanlıkça lüzum görülen hallerde, 7 nci kısımdaki işlerin görüşme sırası Danışma Kurulunca Genel Kurula teklif olunabilir. Esas komisyonlar ve kanun teklifi sahiplerinin bu konu ile ilgili istemleri de Danışma Kurulunda görüşülür.”

“Bu husus ayrıca elektronik ilan panosunda ilan edilir.”

MADDE 10- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 51 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“**MADDE 51-** Başkanlığa gelen kanun teklifleri, resmî tezkereler ve komisyon raporları ile yazılı soru, genel görüşme, Meclis araştırması, Meclis soruşturması önermeleri, gelen kâğıtlar listesinde yayımlanır. Bunlardan Genel Kurula sevk edilenler bu listede ayrıca belirtilir. Başkanlığa geliş tarihleri de ayrıca gösterilir.

Gelen kâğıtlar, tatile rastlamadığı takdirde, Cumartesi ve Pazar hariç, her gün internette yayımlanır ve ilk birleşim tutanağına eklenir.”

MADDE 11- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yürütmeye 62 nci maddenin ikinci fıkrasına göre verilen sözün süresi yirmi dakikadır. Yürütmenin açıklamasından sonra, siyasi parti grupları birer defa ve onar dakikayı aşmamak üzere, konuşma hakkına sahiptirler. Grubu bulunmayan milletvekillerinden birine de beş dakikayı geçmemek üzere söz verilir.”

MADDE 12- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 62 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yürütmenin temsili

MADDE 62- Bütçe kanun tekliflerinin görüşüldüğü Genel Kurul oturumlarına Yürütme temsilcisi veya temsilcileri Yürütme adına görüş bildirmek üzere katılır.

Yürütme temsilcisi veya temsilcileri savaş, savaş gerektirecek bir durumun başgöstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde Meclis Başkanının daveti üzerine bilgilendirme yapmak üzere Genel Kurul oturumlarına katılabilir.

Ayrıca Genel Kurul çalışmalarına katılma talebinin Meclis Başkanınca uygun görülmesi üzerine Yürütme Genel Kurul oturumlarına katılabilir ve görüş belirtebilir. Bu hallerde söz süresi siyasi parti gruplarına verilen süre kadardır.”

MADDE 13- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 70 inci maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yürütme temsilcisi veya temsilcileri 62 nci maddede belirtilen hallerde aynı maddede belirtilen usulle kapalı oturumlarda bulunabilirler.”

MADDE 14- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 77 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Seçimlerin yenilenmesi halinde yasama belgelerinin durumu

MADDE 77- Bir yasama döneminde sonuçlandırılmamış olan kanun teklifleri ile Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen kanunlar hükümsüz sayılır. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bu teklifleri yenileyebilirler. Yenilenen

teklifin tümü üzerindeki görüşmelerden sonra önceki dönemlere ait rapor ve metinler, açıkça belirtilmek kaydıyla, komisyonca benimsenebilir.

Yasama dönemi başında; önceki dönemde verilmiş yazılı soru, Meclis araştırması önermeleri, genel görüşme önermeleri, Meclis soruşturması önermeleri ve diğer yasama belgeleri hükümsüz sayılır.”

MADDE 15- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 81 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Kanun tekliflerinin Genel Kurulda görüşülmesi

MADDE 81- Kanun teklifleri; Genel Kurulda, aşağıda belirtilen usule göre görüşülür:

- a) Teklifin tümü hakkında görüşme açılır.
- b) Teklifin tümünün görüşülmesinden sonra yirmi dakika komisyonla soru ve cevap işlemi yapılır. Maddeler üzerinde bu süre on dakikadır.
- c) Teklifin maddelerine geçilmesi oylanır.
- ç) Teklifin maddeleri görüşülür.
- d) Teklifin tümü oylanır.

Anayasa değişiklikleri hariç, kanun tekliflerinin tümü açık oylamaya tâbi işlerden değilse en az yirmi milletvekilinin talebi halinde açık oyla, aksi takdirde bu oylamalar ile maddelerin oylamaları işaret oyuyla yapılır.

Aksi, Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararlaştırılmamışsa; kanun tekliflerinin tümü hakkında siyasî parti grupları ve komisyon adına yapılan konuşmalar yirmişer, üyeler tarafından yapılan konuşmalar onar dakikadır.

Maddeler hakkında konuşma süreleri bunun yarısı kadardır.

Maddelerine geçilmesi veya tümü kabul edilmeyen kanun teklifleri, Genel Kurulca reddedilmiş olur.

Cumhurbaşkanınca yayımlanması kısmen uygun bulunmayan ve bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilen kanunların sadece uygun bulunmayan maddelerinin görüşülmesine kanunun görüşmelerine başlamadan önce Genel Kurulca görüşmesiz karar verilebilir. Bu durumda, sadece uygun bulunmayan maddelerle ilgili görüşme açılır. Kanunun tümünün görüşülmesine karar verilmesi durumunda ise kanun yukarıdaki fıkralara göre görüşülür. Kanunun tümünün oylaması her halde yapılır. Genel Kurulun, bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen kanunun tümünü veya uygun bulunmayan maddelerini aynen kabul edebilmesi için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu aranır. Bu oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğunun bulunamaması halinde oylaması yapılan kanunun tümü ya da oylanmış madde reddedilmiş sayılır.”

MADDE 16- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 90 ıncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Milletlerarası andlaşmaların uygun bulunma teklifleri

MADDE 90- Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olan andlaşmalar, kanun teklifine dönüştürülmek üzere Cumhurbaşkanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisine genel gerekçesiyle sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanınca Dışişleri Komisyonuna gönderilen andlaşmalar, Komisyon tarafından kanun teklifine dönüştürülerek raporla birlikte Meclis Başkanlığına sunulur.

Bu madde kapsamındaki andlaşmalara ilişkin kanun teklifleri, diğer kanun tekliflerinin tabi olduğu usule göre işlem görür.”

MADDE 17- Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğünün 92 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Genel veya özel af ilanını içeren kanun teklifleri

MADDE 92- Genel veya özel af ilanını içeren tekliflerin Genel Kurulda kabulü Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile mümkündür. Gerekli çoğunluk, söz konusu tekliflerin afa ilgili maddelerinde ve tümünün oylamasında ayrı ayrı aranır. Teklif hakkında verilen genel veya özel af ilanını içeren değişiklik önergesinin kabulü halinde, kabul için gerekli beşte üç çoğunluğun tespiti için bu önerenin oylanması açık oylama suretiyle tekrarlanır.”

MADDE 18- Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğünün Altıncı Kısım başlığı “Bilgi Edinme ve Denetim Yolları”, Kısımın Birinci Bölümünün başlığı “Yazılı soru” şeklinde ve 96 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yazılı soru

MADDE 96- Yazılı soru, kısa, gerekçesiz ve kişisel görüş ileri sürülmeksizin; kişilik ve özel yaşama ilişkin konuları içermeyen bir önerge ile yazılı olarak cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir. Yazılı soru önergeleri beşyüz kelimeyi geçemez.

Yazılı soru önergesi, sadece bir milletvekili tarafından imzalanır ve Başkanlığa verilir.

Başkan, İÇtüzük şartlarına uygun gördüğü önergeleri gelen kâğıtlar listesinde yayımlar ve ilgili Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanlara gönderir.”

MADDE 19- Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğünün Altıncı Kısımının Beşinci Bölüm başlığı “Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanların Soruşturulması ve Yüce Divana Sevki” şeklinde ve 107 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında verilen Meclis soruşturması önergeleri

MADDE 107- Görevde bulunan veya görevinden ayrılmış olan Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleri ile ilgili suç işledikleri iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle Meclis soruşturması açılması istenebilir.

Bu önergede, görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında Meclis soruşturması açılması istenen Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların cezai sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizama aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.”

MADDE 20- Türkiye Büyük Millet Meclisi İÇtüzüğünün 108 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 108- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilen Meclis soruşturması önergesi gelen kâğıtlar listesinde yayımlanır; önergenin bir örneği derhal, hakkında soruşturma açılması istenen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakana Başkanlıkça gönderilir ve Genel Kurulda okunur.

Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında yapılacak görüşmelerin günü, önergenin verilişinden itibaren bir ay içinde görüşülüp karara bağlanacak şekilde, bir özel gündem halinde Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca tespit edilir. Bu

görüşme günü de ayrıca hakkında soruşturma açılması istenen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakana bildirilir.

Sırasıyla, önergeyi verenlerden ilk imza sahibinin veya onun göstereceği bir diğer imza sahibinin, şahısları adına üç milletvekilinin ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın, hakkında soruşturma açılması istenen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın konuşacağı bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla karar verilir.”

MADDE 21- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 109 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 109- Meclis soruşturması açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır.

Komisyon, kendisine bir başkan, bir başkanvekili, bir sözcü ve bir kâtip seçer.

Ceza Muhakemesi Kanununa göre hâkimlerin davaya bakmasına veya karara katılmasına engel oluşturacak durumlarda bulunan milletvekilleri, bu komisyona seçilemezler.

Komisyonunda görevlendirilecek kamu görevlileri için de aynı hüküm uygulanır.”

MADDE 22- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 114 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu

MADDE 114- Görevde bulunan veya görevden ayrılmış olan Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir.

Meclis, önergeyi her durumda en geç bir ay içinde görüşür. Bu önerge derhal Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur; soruşturulması istenen Cumhurbaşkanıya bildirilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulmasından başlayarak yedi gün sonraki birleşimin gündemine alınır.

Sırasıyla, önergeyi verenlerden ilk imza sahibinin veya onun göstereceği bir diğer imza sahibinin, şahısları adına üç milletvekilinin ve tercih etmesi halinde, o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın, hakkında soruşturma açılması istenen Cumhurbaşkanının konuşacağı bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla karar verilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon 111 inci maddede öngörülen komisyonun yetkilerini kullanır.

Komisyon, kendisine bir başkan, bir başkanvekili, bir sözcü ve bir kâtip seçer.

Soruşturma komisyonu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Komisyonun çalışmaları gizlidir. Bu komisyona kendi üyeleri dışındaki milletvekilleri katılamazlar.

Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Komisyonun bu konudaki istem yazısı Genel Kurulun

bilgisine sunulur. Bu süre sonunda raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür.

Bu görüşmede; komisyona, şahısları adına altı milletvekiline ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın hakkında soruşturma açılması istenen Cumhurbaşkanına söz verilir. Son söz, hakkında soruşturma açılması istenen Cumhurbaşkanına aittir ve süresi sınırlandırılmaz. Cumhurbaşkanı, isterse savunmasını yazılı olarak gönderebilir. Bu savunma Genel Kurulda aynen okunur.

Görüşmeler tamamlandıktan sonra komisyon raporu Genel Kurulca gizli oyla karara bağlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tam sayısının en az üçte ikisinin oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir.

Komisyonun Yüce Divana sevk yönündeki raporları ile Genel Kurulun Yüce Divana sevk kararlarında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir.

Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme yönündeki raporlarının reddi, ancak Yüce Divana sevke dair verilen ve sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önerenin kabulüyle mümkün olur.”

MADDE 23- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 118 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Komisyon Genel Kurulu kararlarının dağıtılması

MADDE 118- Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon Genel Kurulunca alınan kararları bastırır, bütün milletvekillerine dağıtır ve gereği için Cumhurbaşkanı yardımcılarını ile bakanlara gönderir.”

MADDE 24- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Sekizinci Kısımının Üçüncü Bölüm başlığı “Olağanüstü Hal Yönetimi” şeklinde ve 126 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Olağanüstü hal ile ilgili kararlar

MADDE 126- Anayasanın 119 uncu maddesi gereğince Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilen ve Resmî Gazetede yayımlanan olağanüstü hal ile ilgili karar Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Öngörülen sürenin kısaltılması veya uzatılması hakkında siyasî parti grupları veya en az yirmi milletvekilinin imzası ile görüşme sırasında önerge verilebilir. Oylamadan önce önerge sahibi beş dakikayı geçmemek üzere söz alabilir.

Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanan olağanüstü halin süresinin uzatılmasına, değiştirilmesine veya olağanüstü halin kaldırılmasına dair Cumhurbaşkanı tezkereleri de bu maddedeki usule göre görüşülür ve karara bağlanır.”

MADDE 25- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 128 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin görüşülmesi

MADDE 128- Anayasanın 119 uncu maddesi çerçevesinde ilan edilen olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan ve Resmî Gazetede yayımlandıkları gün

Meclis onayına sunulan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hali hariç olmak üzere üç ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır. Söz konusu kararnameler bir ay içinde komisyonlarda görüşülmediği takdirde, Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır. Genel Kurul, geriye kalan iki ay içinde bu kararnameler hakkında karar verir. Üç ay içinde görüşülüp karara bağlanamayan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri kendiliğinden yürürlükten kalkar.”

MADDE 26- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 142 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 142- Merkezi yönetim bütçe kanun teklifleri, bu kanunlara ilişkin ek tekliflerle değişiklik teklifleri, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri için ek ödenek veya olağanüstü ödenek verilmesi hakkındaki kanun teklifleri, bu kanunlara ilişkin değişiklik teklifleri, bu kanunlarda bölümler arasında aktarma yapılmasına dair kanun teklifleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin değiştirilmesi hakkında verilen kanun teklifleri, geçici olarak harcama yapılmasına ve gelir toplanmasına yetki veren kanun tekliflerinin tümü; vergi, resim ve harçlar konmasına, kaldırılmasına, eksiltilmesine veya artırılmasına dair kanun tekliflerinin tümü; merkezi yönetim kesinhesap kanunu teklifleri; milletlerarası anlaşmaların onaylanması; bu anlaşmalara katılma veya bu anlaşmaların belli hükümlerinin yürürlüğe konması hakkındaki katılma bildirimlerinin yapılmasının uygun bulunması hakkındaki kanun tekliflerinin tümü; uzun vadeli kalkınma planının tümü ve bu İçtüzüğü'nün emredici hükümleriyle belirtilen diğer hususların oylanması açık oylama ile yapılır.”

MADDE 27- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 176 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, ikinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe taslağı Genel Sekreter tarafından hazırlanıp Başkanlığa sunulur. Bütçe taslağı Başkanlık Divanınca incelenerek son şeklini alır.”

MADDE 28- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 183 üncü maddesinin başlığı ile birinci fıkrasında yer alan “tatil” ibarelerinden sonra gelmek üzere “ve araverme” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 29- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün;

a) 29, 39, 40, 73, 78, 98, 106, 113, 121, 123, 124, 125, 127, 177, 178, 179 ve 180 inci maddeleri, Altıncı Kısımın Dördüncü Bölümünün başlığı ile 7 nci maddesinin ikinci fıkrası; 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “bir Hükümet temsilcisi veya” ibaresi; 21 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “ve Bakanlar Kurulu” ibaresi, 24 üncü maddesinin beşinci fıkrası; 34 üncü maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “tasarı veya” ibareleri; 35 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tasarı veya” ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan “tasarı ve” ibareleri; 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tasarı veya” ibaresi, 38 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “tasarı veya” ibareleri; 42 nci maddesinin üçüncü ve altıncı fıkralarında yer alan “tasarı veya” ibareleri; 52 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tasarı ve” ile “Hükümet veya” ibareleri; 60 ncı maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Hükümetten veya” ibaresi, 61 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Hükümete,” ve “Hükümete, üçüncü öncelik” ibareleri; 69 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Hükümet,” ibaresi; 70 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanın veya bir bakanın veya” ve ikinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan “Hükümet adına Başbakan

veya bir bakan veya” ibareleri; 74 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “de” ibaresi, 76 ncı maddesinin başlığında yer alan “tasarı ve” ile birinci fıkrasında yer alan “tasarı veya” ibareleri; 79 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tasarı ve” ibaresi; 80 inci ve 84 üncü maddelerinde yer alan “tasarı veya” ibareleri; 85 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tasarı ve” ile ikinci fıkrasında yer alan “tasarı veya” ve “veya Hükümet” ibareleri; 86 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tasarı veya” ibaresi; 89 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Tasarı veya” ile “veya Hükümet” ibareleri; 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tasarı ve” ibaresi; 97 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi; 102 nci maddesinin birinci ve dördüncü fıkrasında yer alan “Hükümet,” ibareleri ile birinci fıkrasında yer alan “ve Hükümete” ibaresi; 105 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “bakanlıklarla” ibaresi; 138 inci maddesinin beşinci fıkrası; 165 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “Muhafız taburu ile” ibaresi, 174 üncü maddesinin dördüncü fıkrası metinden çıkarılmıştır.

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “beşyüzdür” ibaresi “altıyüzdür” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 17 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “muhafız taburunun ve emniyet kuvvetinin” ibaresi “emniyet kuvvetinin ve diğer kolluk hizmetlerinin” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Tasarı, teklif veya kanun hükmünde kararnamelerin” ibaresi “Tekliflerin veya olağanüstü hal sırasında olağanüstü hal ile ilgili çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 26 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Başbakanlığa, ilgili bakanlıklara ve” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve fıkrada yer alan “ilan tahtasına asılır” ibaresi, “elektronik ilan panosunda yayınlanır” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 32 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilgili bakan yahut” ibaresi metinden çıkarılmış, ikinci fıkrasına “bakanlardan” ibaresinden önce gelmek üzere “katılım sağlamış ise Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve/veya” ibaresi eklenmiştir.

f) 35 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “92 nci” ibaresi “90 ıncı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 37 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Tasarı veya tekliflerle kanun hükmünde kararnamelerin” ibaresi “Kanun tekliflerinin” şeklinde, ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “, tasarı, teklif ve kanun hükmünde kararnamenin” ibaresi “teklifin” şeklinde değiştirilmiş, cümlede yer alan “Hükümet veya” ibaresi ile fıkranın ikinci cümlesinde yer alan “, Hükümet” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve maddenin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

ğ) 46 ncı maddesine birinci fıkrasından önce gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Komisyonun ve komisyon toplantılarının genel olarak yönetilmesi ve koordinasyonunda komisyon başkanı yetkilidir.”

h) 60 ıncı maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “, komisyon ve Hükümet” ibaresi “ve komisyon” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) 75 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, ikinci fıkrasında yer alan “tasarı veya” ve üçüncü fıkrasında yer alan “tasarı ve” ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

“Teklif sahibi verilen kanun teklifini gündeme alınmadan evvel Genel Kurula bilgi verilmek şartıyla geri alabilir.”

i) 87 nci maddesinde yer alan “tasarı veya” ibareleri ile maddenin birinci fıkrasında yer alan “tasarısı veya”, “veya Hükümet”, dokuzuncu fıkrasında yer alan “ve Hükümete”, “Hükümetin veya” ibareleri madde metninden çıkarılmış; dokuzuncu fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Komisyon katılmama gerekçesini kısaca açıklayabilir.”

j) 88 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “veya Hükümet, tasarı veya” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

“Teklifin tümü geri istenmişse, teklif hakkında verilen bütün önergeler; teklifin belli bir veya birkaç maddesi geri istenmişse, o madde veya maddeler hakkındaki önergeler esas komisyona verilir.”

k) 91 inci maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafında yer alan “tasarı veya” ve “Hükümetin,” ibareleri madde metninden çıkarılmış, aynı fıkranın ikinci paragrafında yer alan “, esas komisyon veya Hükümet” ibaresi “ve esas komisyon” şeklinde değiştirilmiştir.

l) 95 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyu ile seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.”

m) 99 uncu maddesinin birinci fıkrasındaki “Başbakanlık” ibaresi “bir Cumhurbaşkanı yardımcısı” olarak, ikinci fıkrasındaki “Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan tarafından” olarak değiştirilmiş; üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Yazılı sorular süresi içinde cevaplandırılmazsa, önergenin süresi içinde cevaplandırılmadığı gelen kâğıtlar listesinde ilan edilir.”

n) 100 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki “sözlü veya” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve birinci fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu sorular Başkan veya görevlendireceği başkanvekillerinden biri tarafından cevaplandırılır.”

o) 101 inci maddesinde yer alan “toplum” ibaresi “toplumu” şeklinde değiştirilmiştir.

ö) 104 üncü maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.”

p) 110 uncu maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Soruşturma komisyonu, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Komisyonun bu konudaki istem yazısı Genel Kurulun bilgisine sunulur. Bu süre sonunda raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.”

r) 116 ncı maddesinin son fıkrasında yer alan “ve Başbakanlığa” ibaresi, “veya Cumhurbaşkanı yardımcılara” şeklinde değiştirilmiştir.

s) 119 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “bakanlıklara” ibaresi, “Cumhurbaşkanı yardımcılıkları ile bakanlıklara” şeklinde değiştirilmiştir.

ş) 111 inci maddesinin birinci fıkrasındaki “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “yürütme organının”, “Bakanlar Kurulu üyelerini,” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları,”, ikinci fıkrasındaki “Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun” ibaresi “Ceza Muhakemesi Kanununun” ve üçüncü fıkrasındaki “Başbakan veya bakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın” şeklinde değiştirilmiştir.

t) 112 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Başbakan veya bakana” ibareleri, “Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakana” şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan “salt” ibaresi “üçte iki” şeklinde değiştirilmiştir.

u) 120 nci maddesinin birinci fıkrasına “Bakanlar” ibaresinden önce gelmek üzere “Cumhurbaşkanı Yardımcıları ile” ibaresi eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

ü) Sekizinci Kısımın başlığı “Cumhurbaşkanı Andıçme Töreni, Olağanüstü Hal Yönetimi ve Silahlı Kuvvetlerle İlgili Kararlar” şeklinde değiştirilmiş; Kısımın Birinci Bölüm başlığında yer alan “Seçimi ve” ibaresi metinden çıkarılmıştır.

v) 129 uncu ve 130 uncu maddelerinin birinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibareleri “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

y) 131 inci maddesinin birinci fıkrasına “Bir milletvekilinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya görevleriyle ilgili olmayan suçlardan dolayı Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların” ibaresi eklenmiştir.

z) 132 nci maddesinin üçüncü fıkrasına “milletvekilini” ibaresinden sonra gelmek üzere “, Cumhurbaşkanı yardımcısını veya bakanı” ibaresi eklenmiştir.

aa) 133 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “veya bakanlık” ibaresi “, Cumhurbaşkanı yardımcılığı veya bakanlık” şeklinde değiştirilmiştir.

bb) 134 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “milletvekili” ibaresinden sonra gelmek üzere “, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan” ibaresi eklenmiştir.

cc) 135 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanan milletvekillerinin üyeliği sona erer.”

çç) 155 inci maddesinin son fıkrasında yer alan “Resmi Gazetede” ibaresi “Tutanak Dergisinde” şeklinde değiştirilmiştir.

dd) 164 üncü maddesinin son fıkrasında yer alan “Muhafız taburu ile güvenlik kuvveti” ibaresi “Güvenlik için tahsis edilen kuvvet” şeklinde değiştirilmiştir.

ee) 166 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Meclis memur ve hizmetlilerinden, Hükümetin iş için gönderdiği memurlardan” ibaresi “Türkiye Büyük Millet Meclisi İdari Teşkilatında görev yapan yasama uzmanları ve diğer çalışanlarından, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakan ve yasama çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla kurumlarınca görevlendirilen kamu görevlilerinden” şeklinde değiştirilmiştir.

ff) 169 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “sükûnet içinde” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve Genel Kurulun vakarına uygun bir şekilde” ibaresi eklenmiştir.

gg) 170 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “milletvekillerinden ve Bakanlar Kurulu üyelerinden” ibaresi “milletvekilleri ile Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlardan” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 30- Bu İçtüzük hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 31- Bu İçtüzük hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi yürütür.